

и актуальность проведения таких уроков у учащихся средних классов общеобразовательной школы. Проанализированы исследования и публикации по вопросу использования межпредметных связей. Приведены пути повышения уровня обучения на уроках за счет использования межпредметных связей и передовой научной мысли. Освещены основные положения методики использования межпредметных связей истории Украины и украинской литературы в 8-9 классах, особенности их применения и использования при проведении бинарных уроков, а также рекомендации по применению межпредметных задач на различных этапах урока. В качестве примера элемента структуры бинарного урока истории Украины с украинской литературой на тему "Украинские исторические песни о победоносной борьбе казаков с турецко-татарскими захватчиками" представлено вступительное слово-обращение учителя к ученикам с затронутой проблематики.

Ключевые слова: межпредметные связи, интегрированный урок, исторические факты, литературные понятия, методика проведения бинарного урока, структура урока, интеграция, научные программы, школьный процесс, познавательный интерес.

VASULYK O. S. Theoretical Aspects of interdisciplinary connection between History and Ukrainian Literature in teaching secondary school students of 8-9 classes.

The article dwells on basic theoretical concepts of interdisciplinary connections between the History of Ukraine and Ukrainian Literature, their practical interdependence at binary lessons and the relevance of these lessons to secondary school students. A number of studies and publications on the use of interdisciplinary connections have been analyzed. There have been introduced the ways to enhance learning in the classroom through the use of interdisciplinary connections and advanced science. The basic methodology points of using interdisciplinary connections between the History of Ukraine and Ukrainian Literature in 8-9 classes have been covered as well as their application at binary lessons and recommendations for the use of interdisciplinary tasks at different stages of the lesson. As an example of a part of a binary lesson structure combining the History of Ukraine with Ukrainian Literature on the topic "Ukrainian Historical Songs About Cossacks' Victorious Struggle of the Turkish-Tatar Invaders" the teacher's opening remarks on the aforementioned issues are presented to the students.

Keywords: interdisciplinary communication, integrated lesson historical facts, literary concepts, methods of binary lesson, a lesson structure, integration, education programmes, school process, cognitive interest.

УДК 378.14

Волосюк М. А., Проценко О. М.

**АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
ДО НАВЧАННЯ У ВНЗ НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ
БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ТА СПАДКОЄМНОСТІ**

Стаття присвячена проблемі адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України. Розглядається реалізація концепції безперервності і спадкоємності при навчанні студентів на підготовчому факультеті і, надалі, – у ВНЗ при природничо-науковій і математичній підготовці на прикладі вивчення математики і фізики. Аналізуються суть і зміст існуючих підходів до викладання вказаних дисциплін і пропонуються методи, що дозволяють підсилити

мотивацію до навчання, підвищити рівень інтеграції дисциплін і рівень адаптації іноземних студентів до подальшого навчання у вузі.

Ключові слова: іноземні студенти, природничо-наукова і математична підготовка, адаптація, інтеграція, концепція безперервності і спадкоємності.

Концепція безперервності та спадкоємності в освіті є однією з основних тенденцій її розвитку у сучасному світі. У такому аспекті освіта розглядається не як один з етапів життя людини, а як невід'ємний атрибут життєдіяльності особи, що сприяє не тільки підтримці, але і розвитку творчого потенціалу особи до похилого віку [1].

Життя за умов полікультурного суспільства стимулює підвищення професійної мобільності. Крім того, сучасній людині із-за швидкого зростання темпів розвитку техніки і технологій, оновлення і збільшення об'єму знань, появи нових форм і видів трудової діяльності доводиться неодноразово протягом життя змінювати сферу зайнятості і засвоювати нові професії. В теперішній час болонський процес дозволив перетворити Європу на простір безперервної освіти, що охоплює всі види освіти, - від дошкільного до пенсійного віку. Все вищезгадане природньо призводить до необхідності здобувати освіту впродовж всього життя, що, у свою чергу, вимагає спадкоємності освітніх програм на різних ступенях здобування освіти.

Спадкоємність є базовим механізмом безперервної освіти і має функціональний характер (послідовність, безперервність, узгодженість, взаємозв'язок та ін.). Методологія високого рівня спадкоємності в освіті закладена в працях П. Вудса, А. Гріна, А. Полларда, Д. Харгрівса, Р. Шарпа та ін., що на практиці не завжди має місце.

Причиною низького ступеня спадкоємності можуть стати замкнутість кожного освітнього рівня на своїх строго обмежених завданнях і функціях, відсутність єдиних думок і уявлень у суб'єктів освіти про цілі, завдання, цінності, зміст освіти на цих рівнях [2]. Як правило, знань, умінь і навичок, отриманих в рамках одного рівня освіти, не завжди вистачає для переходу на наступний. На будь-якому освітньому рівні передбачається наявність певних, специфічних відносин, стратегій поведінки, організації навчання, характеру освітньої діяльності. У студента, не підготовленого до нових умов на попередньому ступені навчання, зтягується період адаптації до них [3, 4].

У технічних ВНЗ більшість студентів навчаються за спеціальностями, що вимагають достатньо високого рівня математичної підготовки. Математичні ж дисципліни, згідно планів інженерних освітніх програм, вивчаються в цих ВНЗ одними з перших [5]. У разі іноземних студентів ситуація ще більш ускладнюється. Проблема виявляється не тільки у формуванні предметних компетенцій, але і в необхідності розвитку лексичних навичок та вмінь студентів, у вдосконаленні володіння мовою до рівня максимально можливого наближення до рівня носіїв мови, у вивченні стійких, стандартизованих математичних конструкцій [6].

Метою підготовчих факультетів ВНЗ для іноземних студентів є створення умов для швидкої адаптації студентів до навчання у ВНЗ України. Цьому може сприяти реалізація концепції безперервності та спадкоємності при навчанні іноземних студентів на підготовчому факультеті та у ВНЗ [7].

Стаття присвячена проблемі адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України. **Мета статті** – пошук методів, що дозволяють підсилити мотивацію іноземних студентів до навчання, підвищити рівень їхньої адаптації до подальшого навчання у ВНЗ, підсилити рівень інтеграції дисциплін, що вивчаються. Завдання – розглянути реалізацію концепції безперервності та спадкоємності при навчанні студентів на підготовчому факультеті і, надалі, – у ВНЗ при природничо-науковій та математичній підготовці на прикладі вивчення математики і фізики.

Для забезпечення спадкоємності середньої і вищої освіти при підготовці іноземних громадян до вступу у ВНЗ є необхідним скорочення розриву між вимогами до випускників підготовчих факультетів і вимогами до студентів першого року навчання.

З цією метою доцільно переглянути зміст знань, умінь і навичок, якими студент повинен оволодіти в системі середньої освіти, тобто при навчанні на підготовчому факультеті, з погляду їх послідовного і наступного розвитку в системі вищої освіти; забезпечити систематизацію, узагальнення і поглиблення знань, умінь і навичок, що отримані раніше (на батьківщині) та тих, що надаються, вивчення тем у взаємозв'язку, тобто з опорою не тільки на пройдені теми, але і теми, які належить вивчати у вузі [7]. Тобто необхідне забезпечення пропедевтичного вивчення предмету, формування знань і умінь на основі системного підходу, спрямованості на єдину мету, забезпечення функціонального зв'язку і спадкоємності при навчанні на підготовчому факультеті та у ВНЗ.

Програма [8], що рекомендується, складена таким чином, що іноземний студент проходить за рік навчання на підготовчому факультеті ВНЗ практично весь курс навчання від початкової школи (читання цифр і чисел) до закінчення середньої школи і вступу до ВНЗ (елементи векторного, диференціального і інтегрального числень) практично в тій самій послідовності, яку проходить учень під час свого навчання в школах України. Тому вивчення таких розділів математики, як елементи векторного, диференціального і інтегрального числень, передбачається вже ближче до кінця курсу навчання математиці на підготовчому факультеті.

В той же час, саме ці математичні апарати є основою успішного навчання у вузі, особливо природничо-математичного або технічного профілю, і для забезпечення спадкоємності та послідовності в системі підготовчий факультет (для іноземних студентів) – ВНЗ сліду перш за все цим розділам приділяти найбільшу увагу як в плані достатньо глибокого розуміння основних (базових) теоретичних положень в їх взаємозв'язку, так

і в плані їх практичного застосування [9], і перш за все при вивченні такої дисципліни, як фізика, яка є, з одного боку, наукою, що вивчає природу, а, з іншого боку, – основою технічного прогресу.

Але іноземні студенти, що приїхали здобувати вищу освіту в Україні, вже, як правило, мають закінчену середню освіту у себе на батьківщині, а деякі закінчили і бакалаврат і мають ступінь бакалавра, тому ці студенти більшою чи меншою мірою вже володіють певним рівнем математичного апарату і мають навички його застосування при вивченні інших дисциплін, наприклад, фізики.

Слід зазначити, що вивчення таких розділів фізики, як “Кінематика”, яка йде першим розділом після вступного курсу в навчальній програмі фізики для іноземних студентів [10], “Динаміка”, “Коливання і хвилі” та інших з використанням належного математичного апарату дозволяє на якісно вищому рівні вивчати ці розділи, при цьому набувати і поглиблювати знання і уміння застосування цих апаратів на практиці. Проведення лабораторних робіт також передбачає використання теорії похибок, що потребує знання і уміння логарифмування і диференціювання хоча б на базовому рівні. В принципі, виявляється достатнім введення термінології і повторення тільки основних (необхідних для першочергового використання) властивостей таких математичних понять, як степінь, корінь, вектор, логарифм, похідна, диференціал, інтеграл, вже при вивченні вступного курсу математики, щоб забезпечити можливість більш поглибленого вивчення як математики (наприклад, застосування похідної для дослідження властивостей різних функцій і побудови їх графіків та ін.) на більш раніших етапах навчання, так і фізики (розрахунок похибок непрямих вимірювань фізичних величин при виконанні лабораторних робіт, застосування похідної для визначення швидкості або прискорення зміни якої-небудь фізичної величини – заряду, сили струму, магнітного потоку та ін.).

Вивчення, наприклад, більш повно такого розділу курсу математики, як векторне числення, з включенням окрім змішаного добутку векторів також і векторного добутку хоча б на прикладах простих завдань, тобто вироблення цілісної системи знань і застосування цих знань при вивченні курсу фізики на підготовчому факультеті (момент сили, вектор магнітної індукції та ін.) також сприятиме більш швидкій адаптації іноземного студента до вивчення дисциплін математичного циклу, фізики та технічних дисциплін у вищій школі, сприйняттю їх на якісно вищому рівні.

Комплексний підхід до забезпечення безперервності та спадкоємності при вивченні, наприклад, математики та фізики припускає розробку теоретичних доповнень до основного лекційного матеріалу при навчанні на підготовчому факультеті, а також включення ряду простих “модельних” завдань вузівського курсу в плани практичних занять. Це дозволяє, з одного боку, активно використовувати принцип новизни при викладенні тем, що є важливим мотиваційним моментом при роботі з іноземними студентами, як

правило, що вже здобули закінчену середню освіту у себе на батьківщині, а, з іншого боку, дає можливість вивчити додаткову термінологію з дисципліни, необхідну для успішного навчання у ВНЗ. Використовувані при цьому принципи концентричності і спіральності при викладенні навчального матеріалу припускають повернення до питань, що вивчаються, на більш високому рівні при навчанні у ВНЗ, з поступовим розширенням, збагаченням новими відомостями, зв'язками, залежностями, поступово розширюючи і заглиблюючи круг пов'язаних з ними знань. При цьому доцільно використовувати системний підхід до викладення навчального матеріалу, його структуризацію і виділення основних понять і зв'язків між ними, що є одним з основних методів сучасного наукового пізнання.

Студенти підготовчого факультету мають можливість повторити курс математики середньої школи, вивчити математичні поняття на нерідній мові, систематизувати і узагальнити отриману інформацію, а також скласти загальне уявлення про напрям вивчення різних курсів математики на першому курсі ВНЗ і отримати методичні опори для полегшення сприйняття нового матеріалу у ВНЗ. Вказана методологія проведення занять виправдовує себе, оскільки студент не тільки проходить мовну практику в плані поєднання різносторонніх знань і умінь, але ще і формує платформу для навчальної діяльності при навчанні в бакалавраті, і набуває, до певної міри на підсвідомому рівні, правильний алгоритм своєї майбутньої науково-практичної діяльності.

Важливим для реалізації принципів спадкоємності і послідовності при навчанні в системі підготовчий факультет – вуз є вироблення навичок професійно-орієнтованої мови. На заняттях викладач повинен створювати умови для постійного залучення студента в процес практичного користування мовою. Студенти повинні розвивати в собі мовну активність – готовність до мовної дії. Як мовний матеріал викладачем вибирається той матеріал дисципліни, який може бути використаний у сфері реальної комунікації при навчанні в університеті за обраним профілем. Це активізує потребу студента в цілеспрямованій мовно-розумовій діяльності. Використання викладачем умовно-мовних ситуацій на початковому етапі заняття дозволяє зняти психологічний бар'єр боязні говоріння на нерідній мові, навчає перенесенню навичок в різні ситуації спілкування. Для створення умовно-мовних ситуацій велику роль грають готові зразки мови (моделі), складені на основі інформаційного матеріалу теми, що вивчається, і лексико-граматичного матеріалу заняття.

Використання принципу спадкоємності і безперервності освіти дозволяє також розвинути і закріпити психологічну установку на свідоме і міцне засвоєння знань, умінь і навичок, необхідних для подальшого успішного навчання у ВНЗ, що дозволяє підсилити мотивацію навчання. У студентів відбувається переосмислення отриманих знань з погляду їхнього подальшого використання при навчанні у ВНЗ, формується відношення до

отримуваних знань з погляду їх подальшої придатності і необхідності в практичній діяльності. Висока мотивація є необхідною умовою для готовності до професійного зростання і самонавчання.

В цілях забезпечення спадкоємності навчання в системі підготовчий факультет для іноземних студентів – ВНЗ також необхідно приділяти велику увагу розвитку навичок самонавчання, самостійної роботи студента, що відповідає сучасній концепції автономного навчання. Студент повинен знати програму навчання на підготовчому факультеті і мати перелік результуючих знань і умінь з кожної дисципліни, якими він повинен оволодіти до кінця процесу навчання. Це дозволить йому розвивати навички і уміння організації власної навчальної діяльності і раціонально розподіляти час і сили.

Читання як вид мовної діяльності при самостійній роботі студентів розвиває і удосконалює мовні навички іноземних студентів, розширює їх словарний запас, щепить навички самостійної роботи з літературою, у тому числі і з довідковою. Основні види роботи з текстом – читання, розуміння, граматичний коментар, ситуативні мовні завдання – сприяють розвитку різних видів мовної діяльності відповідно до професійно-комунікативних потреб в певних ситуаціях спілкування. Основна мета – підготувати іноземних студентів до читання літератури, слухання і конспектування лекцій на нерідній мові, дати лексичний мінімум, необхідний для успішного навчання на першому курсі, допомогти оволодіти синтаксисом наукового стилю мови.

Знання комп'ютера, уміння користуватися можливостями сучасних телекомунікаційних технологій (інтернет, електронна пошта, форуми, чати, електронні підручники та ін.) дозволяє оптимізувати самоосвітній процес і підготувати студентів до навчання на основних факультетах та до подальшої професійної діяльності.

Залучення студентів до участі в конференціях також сприяє їх більш швидкій адаптації до системи навчання у вищій школі і носить творчий характер. При підготовці доповідей вони здобувають нові знання, систематизують і узагальнюють їх, вчать презентувати. Це активізує пізнавальну діяльність студентів, виховує відчуття відповідальності, дає можливість попрактикувати виступати перед великою аудиторією слухачів. Знання основних принципів складання і оформлення наукової доповіді, мовних стратегій і тактик, використовуваних при її розробці та презентації, уміння вести наукову дискусію при обговоренні дозволяють студентам відчувати себе впевненіше в новому середовищі навчання.

Навчальні профільно-орієнтовані екскурсії також є важливим видом позааудиторної роботи студентів, що сприяють реалізації принципу спадкоємності та послідовності в навчанні іноземних студентів.

Висновки. Таким чином, використання принципу безперервності та спадкоємності при природничо-науковій і математичній підготовці на

підготовчому факультеті ВНЗ дозволяє включати не тільки теми, які забезпечують обов'язковий рівень знань згідно освітнім програмам, але і розглядати більш глибоко поняття даного навчального предмету, що розширюють кругозір студента, роблячи його знання фундаментальнішими та усвідомлено необхідними, а також пов'язувати ці поняття з іншими предметами, вивчати їх у взаємозв'язку і будувати в свідомості студента, тим самим, повнішу наукову картину миру, що, в цілому, сприяє більш швидкій адаптації іноземних студентів до вивчення природничо-наукових, математичних та технічних дисциплін у вищій школі.

Використана література:

1. Формирование общества, основанного на знаниях: новые задачи высшей школы / пер. с англ. – М. : Издательство “Весь мир”, 2003. – 232 с.
2. *Захаров Ю. А.* Качественное довузовское образование – условие доступности обучения в высшей школе / Ю. А. Захаров, Т. М. Чурекова // Университетское управление. – 2005. – № 1. – С. 41-46.
3. *Волосюк М. А.* Особливості передвузівської адаптації іноземних студентів у рамках підготовки майбутніх інженерів / М. А. Волосюк, О. М. Проценко // Сучасний підхід до управління якістю підготовки фахівців в умовах технічного університету : матеріали 70-ї наук.-методич. конф., присвяч. 85-річчю ХНУБА, Харків, 13-15 трав. 2015 р. : матеріали доп. – Х. : ХНУБА, 2015. – С. 168-170.
4. *Волосюк М. А.* Адаптація студентів інтернаціональних груп до вивчення дисциплін природничо-наукової та професійної підготовки / М. А. Волосюк, О. М. Проценко, Я. Н. Геллер // Проблемы и перспективы языковой подготовки иностранных студентов : X междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 85-летию ХНАДУ, 1-2 окт. 2015 г. : материалы конф. – Х. : ХНАДУ, 2015. – С. 412-414.
5. *Волосюк М. А.* Проблеми підвищення якості викладання в інтернаціональних групах студентів дисциплін природничо-наукової, професійної та практичної підготовки / М. А. Волосюк, О. М. Проценко, О. О. Печерцев // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г. Сковороди : зб. наук. праць. – Вип. 29, Том III. – К. : Гнозис, 2013. – С. 287-292.
6. *Проценко О. М.* Загальна і професійна освіти: питання спадкоємності та інтеграції / О. М. Проценко, Я. Н. Геллер, М. А. Волосюк // Проблемы и перспективы языковой подготовки иностранных студентов : X междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 85-летию ХНАДУ, 1-2 окт. 2015 г. : материалы конф. – Х. : ХНАДУ, 2015. – С. 448-451.
7. *Волосюк М. А.* Концепция непрерывности и преемственности при естественно-математической подготовке иностранных студентов / М. А. Волосюк, Е. М. Проценко // Материалы II Международной научно-методической конференции “Язык и специальность: актуальные проблемы обучения иностранцев в высшем учебном заведении”, г. Харьков, 28-30 мая 2015. – Х. : ХНУРЭ, 2015. – С. 97-100.
8. Програма дисципліни “Математика” для студентів-іноземців підготовчих факультетів вищих навчальних закладів України / Наук.-метод. комісія з підг. іноз. громадян МОН України; уклад. : Н. О. Власова, О. М. Бочарова. – К. : НМК з підг. іноз. громадян МОН України, 2004. – 47 с.
9. *Волосюк М. А.* Методологія створення підручника математики для іноземних студентів підготовчих факультетів вищих навчальних закладів / М. А. Волосюк, О. П. Кулик // Наукові записки : [збірник наукових статей] / МОН України, Нац. пед. ун. імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Випуск 118. – С. 48-54.
10. Програма дисципліни “Фізика” для студентів-іноземців підготовчих факультетів вищих навчальних закладів України / Наук.-метод. комісія з підг. іноз. громадян МОН України; уклад. : Б. М. Андрущенко, Ю. М. Іващенко, Ю. О. Колтаков. – К. : НМК з підг. іноз. громадян МОН України, 2004. – 47 с.

References:

1. Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education. – USA, Washington, D.C. : The World Bank, 2001. – 232 s.
2. *Zakharov Yu. A.* Kachestvennoye dovuzovskoye obrazovaniye - usloviye dostupnosti obucheniya v vysshey shkolye / Yu. A. Zakharov, T. M. Churekova // Universytetskoye upravleniye. – 2005. – 1. – S. 41-46.
3. *Volosyuk M. A.* Osoblyvosti peredvuzivs'koyi adaptatsiyi inozemnykh studentiv u ramkakh pidhotovky maybutnikh inzheneriv / M. A. Volosyuk, O. M. Protsenko // Suchasnyy pidkhdid do upravlinnya yakisty pidhotovky fakhivtsiv v umovakh tekhnichnoho universytetu : materialy 70-yi nauk.-metodych. konf., prysvyach. 85-richchyu KhNUBA, Kharkiv, 13-15 trav. 2015 r. : materialy dop. – Kh. : KhNUBA, 2015 r. – S. 168-170.
4. *Volosyuk M. A.* Adaptatsiya studentiv internatsional'nykh hrup do vyvchennya dystsyplin pryrodnycho-naukovoyi ta profesiynoyi pidhotovky / M. A. Volosyuk, O. M. Protsenko, Ya. N. Heller // Problemy i perspektivy yazykovoy podhotovki inostrannykh studentov : Kh mezhdunar. nauch.-prakt. konf., posvyashch. 85-letiyu KhNADU, 1-2 okt. 2015 h. : materyaly konf. – Kh. : KhNADU, 2015. – C. 412-414.
5. *Volosyuk M. A.* Problemy pidvyshchennya yakosti vykladannya v internatsional'nykh hrupakh studentiv dystsyplin pryrodnycho-naukovoyi, profesiynoyi ta praktychnoyi pidhotovky / M. A. Volosyuk, O. M. Protsenko, O. O. Pechertsev // Humanitarnyy visnyk Pereyaslav-Khmel'nyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. H. Skovorody : zb. nauk. prats'. – Vyp. 29, Tom III. – K. : Hnozys, 2013. – s. 287-292.
6. *Protsenko O. M.* Zahal'na i profesiyna osvity: pytannya spadkoyemnosti ta intehtratsiyi / O. M. Protsenko, Ya. N. Heller, M. A. Volosyuk // Problemy i perspektivy yazykovoy podhotovky inostrannykh studentov : Kh mezhdunar. nauch.-prakt. konf., posvyashch. 85-letiyu KhNADU, 1-2 okt. 2015 h. : materialy konf. – Kh. : KhNADU, 2015. – C. 448-451.
7. *Volosyuk M. A.* Kontseptsiya nepreryvnosti i preymstvennosti pri yestestvenno-matematicheskoy podhotovkye inostrannykh studentov / M. A. Volosyuk, YE. M. Protsenko // Materialy II Mezhdunarodnoy nauchno-metodycheskoy konferentsiyi “Yazyk y spetsyal'nost': aktual'niye problemy obucheniya inostrantsev v vysshem uchebnom zavedeniyi”, Khar'kov, 28-30 maya 2015 h. / Kh.: KhNURE, 2015. – S. 97-100.
8. Prohrama dystsypliny “Matematyka” dlya studentiv-inozemtsiv pidhotovchykh fakul'tetiv vyshchykh navchal'nykh zakladiv Ukrayiny / Nauk.-metod. komisiya z pidh. inoz. hromadyan MON Ukrayiny; uklad.: N. O. Vlasova, O. M. Bocharova. – K. : NMK z pidh. inoz. hromadyan MON Ukrayiny, 2004. – 47 s.
9. *Volosyuk M. A.* Metodolohiya stvorennya pidruchnyka matematyky dlya inozemnykh studentiv pidhotovchykh fakul'tetiv vyshchykh navchal'nykh zakladiv / M. A. Volosyuk, O. P. Kulyk // Naukovi zapysky : [zbirnyk naukovykh statey] / MON Ukrayiny, Nats. ped. un. imeni M. P. Drahomanova. – K. : vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2014. – Vypusk 118. – S. 48-54.
10. Prohrama dystsypliny “Fizyka” dlya studentiv-inozemtsiv pidhotovchykh fakul'tetiv vyshchykh navchal'nykh zakladiv Ukrayiny / Nauk.-metod. komisiya z pidh. inoz. hromadyan MON Ukrayiny ; uklad. : B. M. Andryushchenko, Yu. M. Ivashchenko, Yu. O. Koltakov. – K. : NMK z pidh. inoz. hromadyan MON Ukrayiny, 2004. – 47 s.

ВОЛОСЮК М. А., ПРОЦЕНКО Е. М. Адаптация иностранных студентов к обучению в вузе на основе концепции непрерывности и преемственности.

Статья посвящена проблеме адаптации иностранных студентов к обучению в вузах Украины. Рассматривается реализация концепции непрерывности и преемственности при обучении студентов на подготовительном факультете и, в дальнейшем, – в вузе при естественно-научной и математической подготовке на примере изучения математики и физики. Анализируются сущность и содержание существующих подходов к изложению указанных дисциплин и предлагаются методы, позволяющие усилить мотивацию к обучению, повысить уровень интеграции дисциплин и уровень адаптации иностранных студентов к последующему обучению в вузе.

Ключевые слова: иностранные студенты, естественно-научная и математическая подготовка, адаптация, интеграция, концепция непрерывности и преемственности.

VOLOSUYK M. A., PROTSENKO E. M. Adaptation of Foreign Students to Education in High School on the Base of Concept of Continuity and Succession.

The article is devoted to the problem of adapting the foreign students to education in Ukrainian High Schools. It is considered realization of the concept of continuity and succession during schooling at the preparatory faculty and further – at high school with natural-scientific and mathematical training, for example, physics and mathematics. Essence and content of existing approaches to teaching of these subjects are analyzed, and the methods are proposed for facilitating the motivation of students to education, increasing the level of integration of subjects and the extent of adaptation of foreign students to subsequent education in high school.

Keywords: *foreign students, natural-scientific and mathematical training, adaptation, integration, concept of continuity and succession.*

УДК 613

Гладка І. А.

**РОЛЬ АУДІЮВАННЯ У РОЗВИТКУ
ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ
НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ У ВНЗ**

В даній статті розглядаються особливості застосування форм, методів та прийомів навчання на практичних заняттях з англійської мови. Роль аудіювання визначається у розвитку діалогічного мовлення. В статті досліджуються комунікативні здібності при аудіюванні. Діалогічне мовлення характеризується певними комунікативними психологічними й лінгвістичними особливостями. Аналізується послідовність формування умінь і навичок. Розглядається сприйняття мови на слух через реалізацію ієрархічної побудови вправ, які розділяються на дві підсистеми. Розглядаються некомунікативні вправи, які включають такі види вправ: на сприйняття, впізнавання або розрізнення звука, термінального тону, лексичної одиниці, граматичної структури; умовно-комунікативні: вправи на аудіювання повідомлень, запитань, розпоряджень тощо на рівні фрази. До найважливіших умов, що складають основу мовленнєвої компетенції на практичних заняттях у ВНЗ, належить здатність адекватно сприймати діалогічне мовлення на слух, вести діалог з дотриманням вимог мовленнєвого етикету.

Ключові слова: *діалогічне мовлення, аудіювання, методи, прийоми, інтерактивне навчання, мультимедійні засоби, мозговий штурм, навчальна бесіда.*

На сучасному етапі розвитку Україна має широкі політичні, економічні та культурні зв'язки з багатьма зарубіжними країнами. Збільшується кількість підприємств, які працюють із закордонними партнерами. Робота на таких підприємствах вимагає від фахівців – вчорашніх студентів – вміння спілкуватися іноземною мовою. Проблема навчання іншомовного діалогічного мовлення студентів немовних ВНЗ є доволі актуальною.

Навчанню іншомовного діалогічного мовлення присвячено багато досліджень у методичній літературі. Вагомий внесок у вирішення цієї